

Celostno in zavestno vzgajanje in poučevanje

Štirifaktorski model TCI (Ruth Cohn)

■ **Natalija Hormuth**, prof. latinščine in francoščine, je svetovalka za celostno življenje in zdravje, coaching za vodenje z vrednotami, coaching za zavestno uporabo svojega glasu in solo pevka (sopran).

Uspešno spremljanje naših otrok je ključna naloga cele družbe, predvsem pa staršev, ki imamo radi svoje otroke in jim želimo najboljše. Družina je gnezdo. Je vir osebne poti, zato imajo starši zelo pomembno vlogo pri razvoju svojih otrok. Toda otroci velik del svojega časa preživijo v vrtcih in šolah. Zato se tu posvečam predvsem vzgojiteljem, učiteljem, profesorjem in ravnateljem, ki so se nekoč iz nesebičnih razlogov odločili, da želijo spremljati otroke in mlade na njihovih poteh. Pri tem izhajam iz štirifaktorskega modela TCI (Theme Centered Interaction), ki ga je v sredini 20. stol. opredelila Ruth Cohn.

Kaj je bistvo našega spremljanja?

Vedno več otrok potrebuje strokovno pomoč zaradi duševnih stisk ali motenj pri učenju. Vzgojno-izobraževalna kadra je vedno manj, medtem ko postaja potreba po individualnem spremljanju vedno bolj nujna. Bolj ko so starši vpeti v svoje službene in osebne obveznosti, manj ko otroci doživljajo sproščenega družinskega časa, pomembnejša je vloga učitelja kot zaupne osebe, kot osebe, ki živi zdravo in srečno življenje, kot svetovalca pri temeljnih življenjskih vprašanjih. Tako smo učitelji za starše po eni strani pomembna podpora pri otrokovem razvoju, po drugi strani pa se moramo zavedati, da služimo tudi kot projekcijsko platno, kjer se lahko zbirajo nekatere neuresničene želje in marsikatera slaba izkušnja.

Delo v vzgojno-izobraževalnem poklicu je kompleksno. Največ se dogaja na medsebojni ravni, kar pomeni, da se ne moremo izogniti vplivom starih življenjskih vzorcev, vplivu lastne življenjske zgodbe in aktualnega dnevnega razpoloženja. To velja za vsakogar izmed nas: za otro-

ke, starše, vzgojitelje, učitelje, profesorje, ravnatelje ...

Kako istočasno izpolniti izobraževalni načrt?

Vsak človek, tako otrok kot odrasel, ima potrebo po varnosti in sprejetosti. Otrok potrebuje občutek, da je na pravem mestu; da skrbimo za varno okolje in takšno komunikacijo, da se vsak čuti pomembnega v skupini; da prisluhnemo drug drugemu; da vsakega sprejmemo z njegovimi prednostmi in slabostmi, da spoštujemo drugega takšnega, kot je, in da smo med seboj povezani, saj nas ta povezanost osrečuje in bogati. Bodimo primer takšnega vedenja – tudi v učnem procesu.

Vsi, ki vzgajamo, pa moramo poskrbeti tudi za svoj osebni razvoj, da smo sposobni služiti drugemu kot zdrav vzor in resnična pomoč. Na osnovi samozavedanja in ljubeznivega pogleda lahko drugega spremljamo mirno in zaupno. Šele na drugem mestu je intelektualno znanje. Vsi pa se lažje učimo, ko nam uspe aktivirati hkrati desno in levo možgansko polovico.

Celostno učenje in celostno spremljanje otrok

Učimo se celo življenje, z vsako spremembo, ko iščemo rešitve, rastemo z vsako izkušnjo. Bolj ko se učimo primerno svoji naravi in bitju, bolj je učenje učinkovito. Zato je pomembno, da učitelji celostno pogledamo na proces učenja in spremljanja. Vsak ima svoj biološki ritem, interese, načine učenja ... Tudi učitelji so različni; vsak ima svojo življenjsko izkušnjo, pogled na svet, razumevanje osebnega poslanstva. Največkrat se morajo vsi učenci učiti ob isti uri, isto snov, na isti način, na isti lokaciji in z istim učiteljem. Tega se zavedajmo in si upajmo soočiti s temi razlikami.

Celosten pogled na razvoj otroka pomeni, da se zavedamo, da vsak otrok potrebuje ravnovesje na telesni, duševni in umski ravni. Vsak ima svoj osebni notranji načrt, ki ga razvija z leti in z izkušnjami. Otrok mu sledi brez zadržka, ni mu dolgčas, ve, kaj želi in kaj potrebuje (če ga le odrasli pustijo pri miru). Uči se naravno, ne potrebuje navodil. Tako se nauči hoditi, govoriti (tudi dva ali več jezikov), kako deluje gravitacija itd. Sčasoma se tega naravnega vedenja odvadi. Zato je naša naloga, da otroku pomagamo ohraniti ta naravni notranji posluš oziroma da mu omogočimo, da znova pride v stik s samim seboj. Samo globoko v sebi lahko vsak najde vir osebne moči. Ta notranji načrt se nikoli ne moti. Zaupajmo!

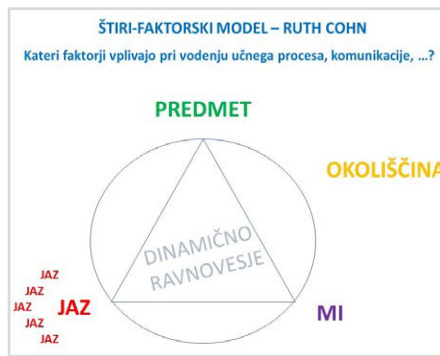
Štirifaktorski model TCI

Učenje je celosten proces. Voditi drugega pomeni najprej zavestno voditi samega sebe, šele nato lahko drugega brezpogojno spremljamo z ljubeznijo in razumevanjem. Vzgojitelji, učitelji, profesorji in ravnatelji v vzgojno-izobraževalnih inšti-

tucijah smo zelo pomembni za celostni razvoj otrok. Da bi to odgovornost in poslanstvo lažje uresničevali, nam je lahko v pomoč štirifaktorski model TCI.

V sredini prejšnjega stoletja je nemška psihoterapevtka, geštalt terapevtka in reformpedagoginja Ruth Cohn¹ oblikovala štirifaktorski model TCI (Theme Centered Interaction, b. d.) za vse, ki želijo zavestno voditi sebe in drugega (What is TCI, b. d.). Štirifaktorski model nam omogoča celostni pogled na različne situacije pri vodenju skupin in nam pomaga doseči učinkovito, uspešno in zadovoljno učenje ter komuniciranje med vsemi udeleženci procesa. Te situacije so lahko priprava učne snovi, vodenje sestanka ali dogodka, priprava izzivne komunikacije, analiza konflikta itd. Pomaga nam ozavestiti pogled in poiskati ravnovesje med štirimi faktorji: predmet (vsebina, za katero gre), jaz (osebnost vsakega posameznika, ki je del skupnega procesa), mi (interakcija skupine, proces) in okoliščine (okvirni zunanji pogoji, ki vplivajo neposredno ali posredno na delo/učenje). Vsak dejavnik je pomemben za proces učenja in razvoja:

- Ko želimo zavestno pogledati na vsebino, ki jo pripravljamo, se vprašajmo: Za kaj točno gre? Na čem je treba delati? Katere so dejanske potrebe za obravnavo teme/naloge?
- Poglejmo na vsakega posameznika v procesu in se vprašajmo: Kako se počutim? Kakšna je moja vloga? Kako razmišljam o skupini? Kaj vem o posameznikih, njihovih potrebah, predhodnih izkušnjah, sposobnostih, prednostih in slabostih? Ali želim komu posvetiti posebno pozornost? Zakaj?
- Posvetimo se skupini kot celoti: Kakšne so trenutno razmere v razredu? So kakšni novi učenci, nove skupine? Kdo ima katero vlogo v skupini ipd.? Kakšno je vzdušje (simpatije – antipatije, sodelovanje – tekmovanje ...)? Kako učenci ravnajo drug z drugim?
- Zavedajmo se okoliščin: Kakšen je prostor, čas, sedežni red ... Kakšni so zunanji dogodki (novice, vreme ...), družbene norme in predpisi? Kakšna je šolska kultura (npr. humanistična/krščanska/reformnopedagoška vizija človeka ...)?

Vsak dejavnik je pomemben za proces in vsaka sprememba enega dejavnika vpliva na proces učenja, poučevanja in komunikacije. Bolj ko se tega zavedamo, bolj se zavedamo odgovornosti na vseh področjih in svoje ustvarjalne moči. Cilj celotnega poučevanja in zavestnega spremljanja je dinamično ravnovesje vseh dejavnikov. Štirifaktorski model oblikujejo še trije predpogoji (aksiomi), ki zagotavljajo vrednotno-humanistični pristop. Prvi je antropološkega značaja in se nanaša na neodvisnost in odvisnost kot eksencialno komponento življenja. Z drugim aksiomom, ki je etičnega oz. družbenega značaja, je Cohnova skušala pozvati k ravnovesju med čutnostjo in duhovnostjo, med občutki in vedenjem, med racionalnostjo in duhovnostjo. Tretji aksiom, ki je pragmatične in politične narave, pa nakazuje, da je razširitev lastnih meja možna, in kaže na zavedanje splošne soodvisnosti kot temelja človekove odgovornosti (Theme-Centered Interaction, b. d.).

Ruth Cohn je zaokrožila svoje sporočilo še z dvema postulatoma: (1) bolj ko se zave-

damo sebe in znamo odgovorno pogledati vase in okoli sebe, bolj je komunikacija uspešna; (2) motnje imajo vedno prednost, saj se nič ne zgodi naključno – vse ima svoj smisel in vsaka motnja služi razvoju. V drugem postulatu se začuti izreden duhovni pristop Cohnove; z njenega vidika je vse med seboj povezano v celoto. Strokovnemu modelu, ki nam lahko služi kot življenjska drža, je dodala še nekaj pomožnih smernic komunikacije, ki se najdejo tudi v metodah aktivnega poslušanja in nenasilne komunikacije.

Zavestno delovanje

S pogledom na vsak posamezni faktor in ob zavedanju, da že z vsako majhno spremembo vplivamo na počutje posameznika, bomo kot voditelji vedno bolj pozorno pripravljali, analizirali in vodili samega sebe ter skupine. Zavestno se bomo odločali, kdaj in zakaj želimo nekaj spremeniti, okrepiti ipd. Tako bomo poskrbeli, da:

- bodo naloge in teme jasne in namen-ske, smiselne;
- se bo vsak počutil videnega, slišane-ga in sprejetega – s svojimi skrbmi, vprašanji, izzivi in problemi;
- bo imel vsak prostor za svojo nadalj-njo rast in razvoj;
- se bo vsak počutil pomembnega za proces;
- bo na podlagi medsebojnega zaupa-nja omogočeno sodelovanje;
- bodo zagotovljeni primerni okvirni pogoji za celosten in zdrav razvoj.

Naj nas na tej poti spremljajo besede Cohnove: »Nisem vsemogočen, nisem nemo-čen, sem delno močen« (Cohn, 2004).

Literatura in viri

- Cohn, Ruth (2004): *Von der Psychoanalyse zur themen-zentrierten Interaktion*. Stuttgart, Klett-Cotta.
- Klein, Irene (2022): *Gruppen leiten ohne Angst: Themen-zentrierte Interaktion (TZI) zum Leiten von Gruppen und Teams (Alle Klassenstufen)*. AAP Lehrerwelt GmbH, Auer-Verlag.
- Theme-Centered Interaktion (TCI) (b. d.): *Universität Innsbrück*. Pridobljeno 16. 8. 2023 s spletne strani: <https://www.uibk.ac.at/peacestudies/research/ecm/ecm-as-elicitive-working-method/theme-centered-interaction-tci.html>.
- What is TCI (b. d.): *Ruth Cohn Institute for TCI International*. Pridobljeno 16. 8. 2023 s spletne strani: <https://www.ruth-cohn-institute.org/what-is-tci.html>.

Opomba

¹ Ruth Cohn je imela v ZDA vplivno vlogo v krogu humanistične in psihodinamične psihologije ter je soustvarjala z geštalt terapevtom Fritzom Perlsom in psihologom Carlom Rogersom.

Več o modelu TCI, o smernicah Ruth Cohn ter o celostnem in zavestnem spremljanju otrok bo predstavljeno na seminarjih za vse, ki vzgajate, ki ju bo vodila Natalija Hormuth:

- Uspešno vodenje pouka, 16 ur, Ljubljana, 9. 12. 2023 in 27. 1. 2024
- Uspešna komunikacija s starši v težjih situacijah, 8 ur, Ljubljana, 3. 2. 2024

Oba seminarja sta uvrščena v katalog Katis. Informacije in prijave: izobrazevanje@dkps.si, <http://www.dkps.si>